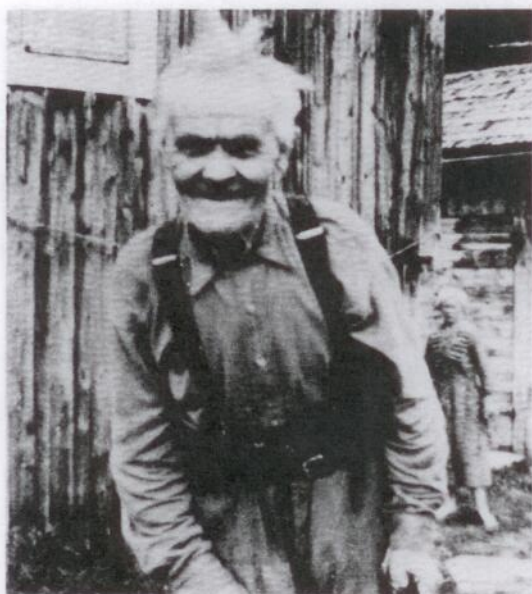

"Mörtens" nybygge

Det ligger intill Lägstavägen c:a fyra kilometer från byn Locksta. Här arbetade Jonas Johansson-Mört, f. 1823, d. 1905, och hans hustru Kajsa Greta Jakobsdotter, f. 1824, d. 1895, upp ett litet torp på

Jakob Söderlind, f. 1864, d. 1940, kallad »Mört-Jack». Han bodde på faderns nybygge, kallat »Mörtes».

Locksta byaallmänning. Nybygget med en liten stuga och ladugård torde ha tillkommit åren 1845–1850. Här kämpade det fattiga nybyggarparet hårt för att hålla nöden från dörren. Med hö från utslätter kunde de så småningom föda två kor och en körox, som bl. a. användes vid skogskörslor. Att köra i skogen med oxar var inget ovanligt för den tiden. Därom berättas från flera andra byar.

Namnet »Mörten» följde honom livet ut som ett skämtsamt öknamn utan att folk visste, att detta var det namn han tog sig vid militärtjänstgöring på Sångehed. Mört var alltså hans riktiga namn enligt vad en dotterdotter berättar. »Mörten» härstammade från Svartsjön, där hans föräldrar hette Johan Nilsson, »Järn-Nirschn», med hustrun Märta, »Järn-Nircsh-Märta». Liten till växten var »Mörten» men detta kompenserade han med en viss levnadskonst och inte så liten finurlighet, varför historierna om denne originelle nybyggare är många, och de vittnar om en viss talang att klara livets väl och ve. Många historier torde vara »gjorda» för att få skrattarna på berättarens sida. Här ett par exempel: Under senare hälften av 1800-talet var det rätt vanligt, att björnahandlarna även sålde brännvin, »krögade» som det hette. En av återförsäljarna var »Mörten». Detta var olagligt, och vid ett tillfälle, när »Mörten» var instämd till tinget, gjorde han gällande att han köpt för eget bruk. »Hur kan det vara möjligt, att ni förbrukat ett helt fat själv», frågade domaren, varpå »Mörten» svarade: »Nådig domarn förstår dä, att tar man en

knaber på morron, en till frukost och en till middag; så räcker ett fat (157 l) brännvin inte så länge!» Om sin mamma sade han en gång: »Det är för bedrövtigt, hon går på gravens brädd, och ändå blandar hon ut det brännvin, jag redan blandat ut!» Någon gång satt han väl »inne» för handlarens och sitt eget extra »näringsfång», men det bekom honom inte så mycket, ty i Härnösand fick han peppar i soppan!

Ett gott tillskott till födan gav fisket i de närliggande fiskevattnen, och alltid blev det väl älgkött ibland, fast »Mörten» var väl påpassad av kronojägaren Olov Jonsson. Och nog var det nära ögat ibland, att »Mörten» skulle åka fast. Älgkött åts rätt ofta, om inte annat kunde väl svågern »Jonk Svartsjön» bisträcka med en bit ibland, ty hos svågern, som då bodde på Granliden, fanns det vanligen älgkött. Mer om »Jonk Svartsjön» i annat sammanhang.

Klart är att nybyggaren Mört gjorde en liten livsgärning under den tid, då den fattige var sedd över axeln av de bättre situerade.

»Mörtens» nybygge övertogs av sonen Jakob Söderlind, f. 1864, d. 1940, och hans hustru Anna Karolina född Nyström, f. 1859, d. 1932, från Nyliden. »Mört-Jacke» sägs ha varit en arbetsam man, väl sekunderad av sin hustru.

Där Jonas Johansson-Mört och hans familj och efterkommande levde närmare 100 år, är nu allt borta. Det är knappt man ser, att det funnits hus och odlingar på platsen. Nybygget är åter en allmänning.